

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

בבא בתרא דף כד

בית יוסף

אורח חיים רכז הלכות ברכות הראייה

בית חדש

שפג

ע"ז מהמקום הזה נמי לא ליצריך: ורענין מה שמה רבינו על הרמז"ס למה פסק כיחיד י"ל דמשום דמסתבר טעמיה פסק כוותיה ועוד דתנא קמא נמי לא אפר שיאמר כן אלא שאינו צריך אצל אס רנה לומר [יאמר] ואין צריך כלום ורבי שמעון בן אלעזר מצריך שיאמר כן ואס לא יאמר עבד ללא כרבי שמעון בן אלעזר הילכך למימר עדיף ללא פליג אשום תנא: גרסינן בירושלמי (ס) נעקרה ע"ז ממקום אחד ונתנה למקום אחר נמקום שנתנה אומר צריך שנתן ארץ אפיס לעוברי רגונו ונמקום שנעקרה אומר צריך שעקר עבודה זרה מן המקום הזה וכתבנוהו המוספות (שס ד"ה הרואה השני) (א):

ג-ד הרואה בכל הרשעה וכו' עד ברוך גוזר ומקיים. נפרק הרואה (ס) ה הרואה ששים ריבוא ביחד וכו'. גס זה שס (נח). הרואה אוכלוסי ישראל אומר צריך חכס הרויס אוכלוסי אומות העולם אומר צושה אמכס וגו' ת"ר הרואה אוכלוסי ישראל אומר צריך חכס הרויס שאין דעתן דומה זה לזה ואין פרזופיהן דומין זה לזה. תנא אין אוכלוסא פחותה מששים ריבוא. ופירש רש"י חכס הרויס. היודע מה נלז כל אלו: ומדברי הרמז"ס

זרועין מה שמה רבינו על קניגאות של גוים כגון טורלנג"א וטורניר"א השמר לך פן תראה והוא הדין מחולתם או שום דבר שמחתם כי אז תזכה ותחזה קניגיי"ן של לוימן והשור. וכי שמע קול המון גוים מחנכים ומחללים בחלילים ושמיים האלה ותאמר רבון העולמים עמך אשר הוצאת ממצרים (חטאו) [חטאו] נכפלים. (ולקמה) [ולקה] נכפלים ונמדד לו צמדה כפושא. ארמונותיו הרפת. משוואו השבת. שמתחיו ערבת. שטונו הפכת. לאלל גאלונו שמת. תפארתו השלכת מן השמים לארץ. הודו [הפכת למשחית] קרטו גדעת. לריו שמחת. אנוש לראשו הרכבת. עליון עליהס שמת. תרפתסו ראיס. ואתה ה' אל לעד תאנף בנו ואלל לנלח יעשן אפך צללן מרעיפך. יהי רצון מלפניך שמזנה ירושלים עיר קדשך צמחה צמינו אמן. ע"כ:

ה זה כן תעקור אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך ב. (ג) ואיני יודע למה פוסק כדברי יחיד ג דרבי שמעון בן אלעזר הוא דאמר הכי אבל לתנא קמא אין צריך לומר כן אלא בארץ ישראל ה שרובם ישראל אבל לא בחוצה לארץ: ג הרואה בכל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה. ראה ביתו של נבוכדנצר אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה גוב אריות וכבשן האש אומר ברוך שעשה נסים ה לצדיקים במקום הזה: ד ראה מקום שנוטלים ממנו עפר אומר ברוך אומר ועושה ה ברוך גוזר ומקיים. פירש רש"י שיש מקום בבבל שכל בהמה שתעבור עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא שיתנו עליה מעפר המקום ההוא והוא סימן קללה לה דכתב (ישעיה יד כג) וטאטאתיה במטאטא השמד [ג]: ה ה הרואה ששים ריבוא ביחד מישאל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכס הרויס. ואם הם גוים אומר (ירמיה נ יב) בושא אמכם מאד חפרה יולדתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה. [א] ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה

ג ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה יברך חכם הרויס וכו'. נראה ודאי דמיירי דוקא ללא ראה אותו חוץ שלשים דאם לא כן לא היה צריך לנכך וא"כ שלש ברכות צריך לנכך א' שהיינו ב' ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה יברך חכם הרויס וכו'. נראה ודאי דמיירי דוקא ללא ראה אותו חוץ שלשים דאם לא כן לא היה צריך לנכך וא"כ שלש ברכות צריך לנכך א' שהיינו ב' ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה

(פ"י הי"א) נראה שאינו מצריך על אוכלוסי ישראל אלא אם כן הם צריך ישראל וכחז"ל מנוח (ספר המנוחה ס) שלמד כן מדליחא נגמרא (ס) בן זומא ראה אוכלוסא צהר הבית אמר צריך חכס הרויס משמע דוקא צריך ישראל ע"כ. ולא נהירא דמעשה שהיה כך היה ועוד דא"כ אימא נמי דוקא צהר הבית אלא ודאי אין משס ראה כלל ואפשר שכתב כן מדאמר עולא אין אוכלוסא צנבל והוא מפרש דאפילו אם יראה אוכלוסא צנבל אין להס דין אוכלוסא לצרך עליהס. וקשה מעובדא (נח:) דרז חנינא צריה דרז איקא דצריך ארז פפא ורז הונא צריה דרז יהושע צריך חכס הרויס אע"ג דצנבל הו ו אפשר דסבר הרמז"ס דההיא פליגא אעולא ופסק כעולא דמיקל בצרכות ועוד י"ל שהוא מפרש דההוא עובדא לאו למימרא דצריך אלא לומר שהיו חשובים צעינו כששים ריבוא ואילו היו צריך ישראל היה ראוי לנכך צריך חכס הרויס: ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה וכו' דרב חנינא בריך כד חזייה לרב פפא. האי עובדא נפרק הרואה (ס) ואע"ג דלא ארז פפא לחודיה צריך דהא רז הונא צריה דרז יהושע הוה צהדיה לא חס רבינו להזכירו דרבי משה

רכד (א) כתב המרדכי (ברכות סי' רט) דאף כשנעקרה בארץ ישראל אין אומרים ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו אלא דוקא כשנעקרה מכל ארץ ישראל אבל ממקום אחד לבר יברך ברוך שעקר עבודה זרה ממקום הזה [א]:

פרישה

(ב) ואיני יודע למה פוסק כדברי יחיד דרבי שמעון בן אלעזר הוא דאמר הכי וכו'. כתב הבית יוסף שלשון רבינו אינו מכיון דמשמע דמה שאומר בשניהם כשם שעקרת וכו' הוא דברי יחיד ולכאורה משמע דאינו כן לדברי הכל צריך לומר כשם שעקרת וכו' ולא היה דברי יחיד אלא מה שאומר בשניהם והשז לז עובדיהם לעבדך וכך היה ראוי להיות לשון רבינו הרואה מקום שנעקרה ממנו ע"ז וכו' ואם צריך לארץ אומר צריך שעקר ע"ז מהמקום הזה ואומר בשניהם כשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקור [אותה] מכל המקומות וכתב הרמז"ס שאומר בשניהם והשז לז עובדיהם לעבדך ואיני יודע למה פוסק כדברי יחיד ואפשר שרבינו מפרש דכשם שעקרת נמי אינו אומר אלא צריך שרובם ישראל אצל צחוק לארץ שרובם גוים לית לן צה אם מעיקר אס לאו. והא דקאמר וצחוק לארץ

דרישה

רכד [א] ואם רואה אפילו אחד שהוא מופלג בחכמה יברך חכם הרויס דרב חביבא בריך כד חזי לרב פפא. רב חנינא גרסינן חדושי הגהות

רכד [א] אבל צחוק לארץ אף אם נעקר מכל מקום לא יצרך אלא צריך שעקר עבודה זרה נמקום הזה: [ב] ברש"י (נח:) פירש עוד שנוטלים ממנו עפר לטיט זה הפירוש כתב ג"כ תלמידי ה"ר יונה (מג. ד"ה הרואה צל) וכתב וקרא וטאטאתיה ר"ל אעשה ממנו טיט (אליה רנה):

הגהות והערות

[ב] בכתה"י רופוסים קדמונים "לעבודתך": [ג] בח"ק מדפ"ר וכתה"י "דרשבי"ג": [ד] בכת"י פריש "שרובם ישראל" ליתא. ובדפוסי מנטובה ושלוניקי "שרובה ישראל": [ה] ברוב כה"י רפ"ר עשה "נס": [ו] בכת"י פריש רופוסים מנטובה ושלוניקי לא גרסי ברוך אומר ועושה, ובגמרא הגירסא ברוך אומר ועושה גוזר ומקיים:

ברוך שחלק מתכמתו ליראיו ג' ברוך חכם הרזים. והכי איתא להדיא בפרק הרואה בהך עובדא דרב חנינא (סוף דף נ"ח) וכתב בית יוסף והרמב"ם לא כתב זה ונראה שטעמו משום דסמירא ליה דההוא עובדא לאו למימרא דברך ממש אלא לומר שהיו חסידים בעיניו כששים רבוא

וכתב דאפילו על אחד מברך משום דאם תמלי לומר דמברך אתרי אחד נמי מברך והרמב"ם לא כתב זה ונראה שטעמו משום דסמירא ליה דההוא עובדא לאו למימרא דברך ממש אלא לומר שהיו חסידים בעיניו כששים רבוא קאמר דהא ודאי אינו סברא שיהא תלוי בדעתו של אדם לומר זה חשוב בעיני כששים ריבוא כדי שיברך עליו:

יברך חכם הרזים דרב חביבא ז' ברוך כד חזי

לרב פפא ויש אומרים שאין בזמן הזה מי שראוי

לברך עליו כך: ז (ז) הרואה חכמי ישראל

אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מחכמתו ליראיו: ז הרואה (ה) חכמי אומות העולם אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ט מחכמתו לבשר ודם: ח על מלכי ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מכבודו ליראיו. ועל מלכי אומות העולם אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מכבודו לבשר ודם: ט (ו) ומצוה להשתדל לצאת י לקראת מלכים אפילו מלכי אומות

1—ז הרואה חכמי ישראל

וכו'. עד סוף הסימן הכל בפרק הרואה (שם נח): כתב סמ"ק (סי קנא הל' נרכות נקשות) הרואה חכמי אומות העולם שחכמים מחכמת העולם מברך שנתן מחכמתו לבשר ודם ונראה שכתב כן לאפוקי היכא דאינס חכמים אלא דנת שאין מברכין עליהם: הפעם שכתבתי ישראל אומר שחלק ובחכמי אומות העולם אומר שנתן נראה שהוא מפני שנפשות ישראל חלוצות מתחת כסא הכבוד הרי הם כחלק מהשם אבל נפשות אומות העולם רחוקים ממנו יתברך והם כמי שנתן מתנה מנכסיו שאינם חלק ממנו והר"ד אצדורהם (עמ' שמג) כתב שהטעם מפני שהחלק הוא כמו הניזור הנמשך מן הנהר שאפשר להרחיבו ולהגדילו ואפשר לקצרו ולחסרו מה שאין כן במתנה כי תלושה ופסקיה וישראל כמי (דברים לג ט) כי חלק יי עמו ולפי זכותם מתרצה ומתמעט [ג] ע"כ:

מופלג בחכמה וכן נראה מהשתלשן ערוך שהשיטת ברכה זו מטעם זה וגם לפי שיש אומרים שאין לברך ברכה זו בזמן הזה:

ד הרואה חכמי ישראל וכו'. הטעם שכתבתי ישראל אומר שחלק ובחכמי אומות העולם ברוך שנתן כחבית יוסף שני טעמים עוד נראה קרוב לומר שבישראל חלק להם מחכמתו חלק ממש מהכל היא חכמת תורתו שחלק להם אל פה ופנים נפיש דינר ה' עמנו כד"א (תהלים קמו יט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו' גם חלק להם חלק גדול מסודות התורה ומסרה להם בחשאי מפני השטן כדאיתא פרק אין דורשין חן ואיתא נמי בשמות רבה (פ' מ"א אות ג) על פסוק (משלי ב ו) כי ה' ימן חכמה מפיו דעת ותבונה. גדולה החכמה וגדולה המנהג הדעת והתבונה הוי כי ה' ימן חכמה

ט וכו"ש ומצוה להשתדל לקראת מלכים אפילו מלכי אומות העולם. מפרש טעמא בגמרא (שם ט: יט: נח) שאם יזכה יצחין צין מלכי ישראל למלכי אומות העולם. ופירש רש"י (נח) שאם יזכה.

אמר למה הדבר דומה למלך שהיה לו צן וכו' טעמו לומר כי ה' ימן חכמה לחכמי אומות העולם אבל למה שהיא אהבה הם חכמי ישראל מפיו דעת ותבונה ע"ש דאלו לחכמי אומות העולם לא נתן להם אלא חכמה אנושית צמה שהם חכמים מחכמת העולם אבל לא חלק להם מחכמת עממותו היא חכמת התורה שהיא כולה שמוחיו של הקב"ה וכולה דעת ותבונה שבה נברא העולם כד"א (משלי ג יט

פרישה

זה כלום והיה נראה לומר שגרס כן בגמרא רק שקשה שא"כ היה לכסף משנה להביא גירסא זו אבל בגמרא ובר"ף (ג:): וכלל הפוסקים כחוב אשר חלק וכמ"ש רבינו: (ה) חכמי אומות העולם. כתב הסמ"ק דוקא החכמים מחכמת העולם מברך ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם וכתב בית יוסף ונראה שכתב כן לאפוקי היכא דאינס חכמים אלא דנת שאין מברכין עליהן עכ"ל: (ו) ומצוה להשתדל לצאת לקראת מלכים אפילו מלכי אומות העולם. מפרש טעמא בגמרא שאם יזכה יצחין צין מלכי ישראל למלכי אומות העולם ופירש רש"י שאם יזכה לעולם הצא ויראה נכבוד המלך המשיח אז יצחין כמה יתר כבוד טעלי שבר מזות יותר ממה שהיה כבוד עובדי ע"ז

(ז) הרואה חכמי ישראל אומר וכו' שחלק מחכמתו ליראיו. כתב הבית יוסף הטעם נראה מפני שנפשות ישראל חלוצות מתחת כסא הכבוד הרי הם כחלק מהשי"ת אבל נפשות אומות העולם רחוקים ממנו יתברך והם כמי שנתן מתנה מנכסיו שאינם חלק ממנו והר"ד אצדורהם כתב שהטעם מפני שהחלק הוא כמו הניזור הנמשך מן הנהר שאפשר להרחיבו ולהגדילו ואפשר לקצרו ולחסרו מה שא"כ במתנה כי פסקיה ותלושה וישראל כמי כי חלק יי עמו ולפי זכותם מתרצה ומתמעט עכ"ל. ודע שהרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות (ה"א) לא כתב נבי ישראל ותכמי ישראל שיאמר אשר חלק רק אשר נתן ומהתימה על הגאון המחבר הבית יוסף וכסף משנה שלא כתב על

דרישה

כי כן הוא בגמרא פרק הרואה דף נ"ח ע"ב ז"ל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע הוו קאזלי באורחא פגעו ביה ברב חנינא בריה דרב איקא וכו' עד אמר להו אנא כיון דחזיתו כוונתו חשבתו עלואי כשיתין רבוון ישראל וברייכנא עליכו תלתא ברוך אשר חלק מחכמתו ליראיו ושהחיינו וברוך חכם הרזים עכ"ל ומהתימה על רבינו שלא השמיענו זה דמברך תלתא ברכות אחד גברא. ודע שהבית יוסף כתב זה לשונו והרמב"ם לא כתב זה דיברך על אחד מופלג ברוך חכם הרזים ונראה

כי כן הוא בגמרא פרק הרואה דף נ"ח ע"ב ז"ל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע הוו קאזלי באורחא פגעו ביה ברב חנינא בריה דרב איקא וכו' עד אמר להו אנא כיון דחזיתו כוונתו חשבתו עלואי כשיתין רבוון ישראל וברייכנא עליכו תלתא ברוך אשר חלק מחכמתו ליראיו ושהחיינו וברוך חכם הרזים עכ"ל ומהתימה על רבינו שלא השמיענו זה דמברך תלתא ברכות אחד גברא. ודע שהבית יוסף כתב זה לשונו והרמב"ם לא כתב זה דיברך על אחד מופלג ברוך חכם הרזים ונראה

חדושי הגהות

[ג] עוד נראה קרוב לומר שבישראל חלק להם מחכמתו חלק ממש מהכל היא חכמת תורתו שחלק להם פנים אל פנים נפיש דינר יי עמנו כד"א מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו' (צ"ח) ע"ש עוד וכן בט"ז (פ"ק ב) ומתנא נחת:

[ג] עוד נראה קרוב לומר שבישראל חלק להם מחכמתו חלק ממש מהכל היא חכמת תורתו שחלק להם פנים אל פנים נפיש דינר יי עמנו כד"א מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו' (צ"ח) ע"ש עוד וכן בט"ז (פ"ק ב) ומתנא נחת:

הגהות והערות

[ז] כ"ה בדפו"ר וכתה"י חוץ ממנוטובה ושלוניקי שגירסתם רב אידו, ובגמרא לפנינו "רב חנינא בריה דרב איקא" וכן העתיק הבית יוסף וכן הגיה הדרישה: [ח] שם (חגיגה יג, א) איתא דאין מוסרין ד"ת לגוי שנא' לא עשה כן לכל גוי וגו', וגם איתא שם שמעשה מרכבה מצניעין אותו, אבל מה שכתב הב"ח שמתרה להם בחשאי מפני השטן לא מצאתי שם וכנראה זו הוספת הב"ח: ט בדפוסיו

[ז] כ"ה בדפו"ר וכתה"י חוץ ממנוטובה ושלוניקי שגירסתם רב אידו, ובגמרא לפנינו "רב חנינא בריה דרב איקא" וכן העתיק הבית יוסף וכן הגיה הדרישה: [ח] שם (חגיגה יג, א) איתא דאין מוסרין ד"ת לגוי שנא' לא עשה כן לכל גוי וגו', וגם איתא שם שמעשה מרכבה מצניעין אותו, אבל מה שכתב הב"ח שמתרה להם בחשאי מפני השטן לא מצאתי שם וכנראה זו הוספת הב"ח: ט בדפוסיו

נתון חמשים לשניהם: ז מרחיקין את האיילין מן העיר. לפי שנוי הוא לעיר כשיש מרחק פנוי לפניו: חרוב ושקמה. ענפיהן מרוכזים: איילין סרק. גנאי הוא לעיר: ונותן דמים. מי שהעיר שלו: ספק קוצץ ואינו נותן דמים. לכיון דלינא

לרובא דעלמא דכשניל של כרמים היא מתניתין. נ"י: ז מרחיקין את האיילין מן העיר. כתב הר"ב לפי שנוי הוא לעיר וכו' גמ'. וסיים הטור סימן קנ"ה לפיכך אין דין זה נוהג בחוזה לארץ ע"כ. ונראה דאף בארץ ישראל אינו נוהג אלא בזמן שהיא ביד

ציונים
ז מרחיקין את האיילין. כ"ד ע"כ ב"מ קי"ז מי פ"י מה' שנים ה"א סמ"ג ע"פ פ"ג טו"מ פ"י קנ"ה. ואם העיר קדמה. מ"י וקמ"ג שם טו"ש ע"מ ס"י קנ"ה סמ"ג כ"ג בהג"ה. ספק זה קדם. ב"מ ק"י ע"ב. ח מרחיקין גורן קבוע כו'.

שינויי נוסחאות
ז ובחרוב ובשקמה. נבי"ק ונבי"מ ונבי"מ ונבי"מ שנינו: והחרוב והשקמה וכו' כ"ג (ועם החרוב...). (כ"ד) איילין. נבי"מ ונבי"מ ליחא. אם העיר נמשכ"ב ואם... ואם האיילין. נמשכ"ב אילין נבי"ק ליחא נט"ס מלאך ועד סוף המשנה. (ספק) זה קדם. קוצץ. נמשכ"ב וספק... נמשכ"ב והה קדם... וליחא. ח גורן קבוע. נמשכ"ב את גורן... נבי"ה את הגורן הקבועה וכו' קבועה גם נבי"ק ונמשכ"ב וכן נאמרו: נד"ל... קבע וכן נאמרו.

תוספות חדשים
ז בתוי"ט ר"ה קוצץ כו'. וכן ל' רש"י ומסיים שם ואמ"כ יגבה מעותיו מהן ככ"ד.

ראשון לציון
ז תוי"ט ס"ה מרחיקין את האיילין כו'. וכ"כ נ"י שהוא הלכתא למשיחא ע"כ. וכ"כ הנבי"ק סעיף כ"ז בה"ה ונ"ל דאף גנאי אינו נוהג בזמן שהוא ביד עירובין ועוונותינו עד שזכה לזכות כה ע"כ.

חידושי מהרי"ח
ז תוי"ט ר"ה אבא שאול כו' ולא ידענא כו'. וברמב"ם אשר לפני תמה בעל המגיד גם כן הלא בפירושו פסק כאבא שאול ובחבורו לא העתיק לדאבא שאול ולמה לא כתב כן בחבורו ע"ש ול"ג פשוט שזה שבפ"י ט"ס וצ"ל ואין הלכה כאבא שאול והראיה שבמשנה י"ג משוה ג"כ אבא שאול איילין סרק לחרוב ושקמה ושם כתוב בפ"י ואין הלכה כאבא שאול ואף ששם הביא הרב המגיד בשם אבן מגש ששם פוסק כאבא שאול ע"ש ואפשר דעת אבן מגש הואיל ושמ הגמ' שקיל וטרי בדברי אבא שאול לכן פסק כמותו והרמב"ם ס"ל כד לידע פירוש המשנה פ"י הגמ' דבריו אבל משום זה איך הלכה ביחיד ע"ש בגמרא:

ז מרחיקין את האיילין מן העיר עשרים וקמ"ש אמה^{טו}, ובחרוב^{טז} ובשקמה^{טז} קמשים אמה^{טז}. אבא שאול אומר, כל איילין סרק, קמשים אמה^{טז}. אם העיר קדמה, קוצץ ואינו נותן דמים^{טז}. ואם האיילין קדם, קוצץ ונותן דמים^{טז}. ספק זה קדם, ספק זה קדם, ספק זה קדם, ספק זה קדם. ח מרחיקין גורן קבוע^{טז}

זרעים אבל חילנות עדיין. והכא משום נוי העיר לא: **אבא שאול אומר וכו'.** כתב הרמב"ם בפירושו להלכה כמותו. ולא ידענא טעמא. ובתנורו רש"י פ"י מהלכות שכנים לא העתיק דברי אבא שאול כלל: קוצץ ונותן דמים. דל"י נותן דמים והדרי יקון לעולם לא יקון דמי יהיב דמי דקדירא דני שותפי לא חמימא ולא קיריא. גמרא. ונראה דכתב הר"ב ונותן דמים מי שהעיר שלו וכן לשון רש"י לא שהעיר היא של יחיד. אלא כלומר כל מי שיש לו זכות בעיר ולישנא דנותן שהוא לשון יחיד דייקין: ח גורן קבוע. פירש הר"ב שיש בו כרי גדול שזורים אותו ברחם. ושאלן הכרי גדול וכו'. מסיים נ"י לא קביע הזיקו שלפי שעה נסתלק. ועוד שאינו הולך למרחוק. ומשום הזיק מועט זה. לא חשו לחייבו להרחיק כלל. ואע"ג דאפשר דלמי לדי גמרא דגיריה לא חיישינן ליה. וכתב עוד לעיל במשנה מרחיקין את הסולם וכו'. דאף ר' יוסי דמתניתין י"א מודה הכא דהוה גמרא דגיריה. ולפיכך אסור דמטעמו

פירוש המשניות להרמב"ם

ואמרו ספק זה וכו'. לפי שאילן זה יקרוץ על כל אחד משני הפנים בין קדם האילן בין קדמה העיר וכשיקרוץ יאמרו לו הבא ראה שהוא קדם וטול דמים ולפיכך אמרנו קוצץ ואינו נותן דמים. ח מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה כו'. הסכה להרחיק הגורן מן העיר כדי שלא יגיע הקש והמזין

ושאר הדברים מובן. ז מרחיקין את האיילין מן העיר עשרים וחמש אמה כו'. הטעם להרחיק אלה מן העיר כדי שיהיה מראה העיר יפה וזה שאמרו משום נוי העיר והלכה כאבא שאול. ומה שאמר אבא שאול קודם קוצץ ונותן דמים. כלומר יקרוץ אותו מי שקוצץ מבני המדינה ויתן לבעל האילן הדמים.

מלאכת שלמה

אינו דל"י ששלחם לי אלא כך דעת תלמידים נוטה ועל דא עילניה לביה מדרשא. וביד ספטי"ו דהלכות גולה ואבדה. וליחא כמותו פ' אלו מנאיות דף כ"ג. ונטור ח"מ ס"י ר"ס. ז מרחיקין את האיילין מן העיר ב"ה אמה. וזרעים נרין להרחיק מן העיר אלף אמה דאין עושין מגרש שדה חוס' וז"ל ח"ל הגמרא מ"ט אמר עולא משום נוי העיר ותיפוק ל"י דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא כריחא ל"י אלעזר דאמר עושין שדה מגרש ומגרש שדה הכא משום נוי העיר לא עדיין ולרנן נמי דאמרי אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ה"מ זרעים אבל בחילנות עדיין והכא משום נוי העיר לא ומנא תימרא דשאיני בין זרעים לחילנות דתיחא קוסף יוחר מביח סאחיס שהוקף לדירה נורע רובו הרי הוא כגנה לטלטל בחוזה אבל ינטע רובו בחילנות האילנות מבטלות תורת דירתו ממנו והרי הוא כסלר שלפני הבתים שהקיפוה לדירה ותומר. וכחבו נמטוקי יוסף הא הלכתא למשיחא דמתניתין בארץ ישראל מיירי ומשום נוי העיר כדאיתא בגמרא עד שיהא לה מקום פנוי בלא שום אילן. ובחרוב ובשקמה. שענפיהם מרוכזין נרין חמשים אמה אבא שאול אומר

י כ י תפארת ישראל

מפירו תרפא מחולי הנקרא זאדנרענגט בל"א, ולכן נקרא גם כן זאדנרענגט בל"א: טא עץ תאנה יערי ובל"א נקרא [ויקעמארעטן]: טב דענפיהן מרוכזין: טג דמגנה יופי העיר: טד כל יושב העיר פטור מלשלם דמי האילן: טה כל יושב העיר משלם להזיקו של זה: טו דמי העיר נקראים מוחזקים, מדע"כ נרין לקנות, אח"כ אמרי המזיל מחזירו עליו הראיה: טז שורין שם תבואה הרבה:

באלו מנאיות נב"מ], רק נקט' הכא מדמי לדלעיל כשיעור ג' אמה. מיהו אם יוני שוכן א' מרוכזין מנאיות, רוב וקרוב רוב עדין נר"ס ח' וז"ל בל"ו נשם לרובא דעלמא, דהרי ביחא דליחא חוקק ממנו יחא, הולכין גם נמנון אמר הרוב, י"ל דמיירי נמנאל כשניל של כמ"י או ככל מקום מתגב, כעיר שרובא ישראל, וא"כ כל מקום שיש רובא דאית' קמן רובא דליחא קמן*) דליחא קמן עדין [כן נ"ל]: ז מ"ט מפי נוי העיר, ובארץ ישראל מיירי: ח [באקספרסנצו] שפירו דומה לקרן עו והאובל *) ע"י תוס' כ"ג ב' ד"ה דאזי ונראה דלר"מ

ולא על חכם אחד השקול כס' רבוא, יפקוד ה' אלפי הרוחות לכפ' בשר איש על העדה (כ"ו ט"ז). [בדרך זה ביקש וק"ל קט"ח]. ותבע מרן ז"ל מקהלות ישראל שימנו על (ת"ט קכ"ט ד"ה יפקוד)

קטו. ואכן השמיטו הרמב"ם, וכן הרי"ף והרא"ש, הלכה זו לברך ברוך חכם הרזים על יחיד המופלג בחכמה, וכבר האריך הרמב"ן (מלחמות במס' ברכות שם) בטעם הדבר למה השמיטו הרי"ף, וכן דו בזה הב"י באו"ח סי' רכ"ד למה השמיטו הרמב"ם, אולם הטור שם כתב וז"ל: אם אדם רואה אחד שהוא מופלג בחכמה, יברך חכם הרזים, דרבי חנינא בריך הכי כד חזי לרב פפא, וי"א שאין בזמן הזה מי שראוי לברך עליו כך, עכ"ל.

ומספרים בענין זה סיפור נאה ממרן ז"ל, הנה בשו"ת חתם סופר (חאה"ע ח"ב סי' י"א) כתב בזה"ל יבשנת תקנ"ח בנסעי מק"ק דרעזניץ לישב על כסא רבנות דק"ק מאטערסדארף, קבלתי פני הגאון מה"ז משולם דיסמנעץ זצ"ל פה ק"ק פרעסבורג [שהיה גאון הנ"ל רב דשם בעת ההיא] והביא שם מה שנשא ונתן עם גאון הנ"ל, ע"ש. גאון הנ"ל נסתלק בשנת תקס"ג, ומרן ז"ל הספידו, ואמר בתוך הדברים (ורשות ע"ה טו"א) וז"ל: הן עתה בעו"ה חשכה עינינו במיתת גאון יעקב, אלוף התורה, הגאון הגדול המפורסם מהו' משולם זצ"ל שהיה אב"ד ור"מ דק"ק פ"ב יע"א, שהיו שני זרועותיו כשני ספרי תורה, עין ראתה ותעידה אשר ממש אי אפשר לשער גודל הבקיאות ומהירות החריפות אשר חוברו יחדיו, לא יאומן כי יסופר וכו' ובודאי קשה לומר שימצא אחר ממלא מקומו בחכמה, בו נתקיים מקרא מלא דבר הכתוב (דברים ו' ז') ושננתם לבניך, שיהיו דברי תורה משוננים בפיך, שאם ישאלך אדם אל תגמגם (קידושין ל' ע"א), עכ"ל.

ומספרים, כי כשקיבל מרן ז"ל פני גאון הנ"ל, סבר לנפשיה כי שמא על גאון כזה אכן יש לברך ברוך חכם הרזים, אבל היות שהסתפקו בזה הפוסקים כמ"ש הטור [ומה עוד לפי משי"כ מרן ז"ל כאן דאסור לברך כן], לכן בירך ברכה זו בדרך לימוד, דהיינו שכשנכנס לגאון הנ"ל פתח פיו בחכמה ואמר, איתא במס' ברכות כי רב חנינא בריה דרב איקא אמר שיש לברך על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם חכם הרזים. ומיד המשיך מרן ז"ל בדברי תורה, ואמר ופליאה למה לא הביא הרמב"ם הלכה זו, ואע"ג דכתב הטור כי י"א שאין בזמן הזה מי שראוי לברך עליו כך, הלא הרמב"ם מביא גם הלכות ששייכים רק לעתיד לבוא.

והגאון רבינו משולם השיב לו, דהלכה זו לא רק שאינו נוהג עתה כי אין לנו חכם כזה, אלא אף לעתיד לבוא לא יהיה נוהג, כי על עת ההיא נאמר (ישעיה י"א, ט') ומלאה הארץ דעה את ה' וכמים לים מכסים, ולא יהיה מדרגה זו של חכם הרזים דבר מיוחד ופליאה אשר בשבילו מברכים עליו, כמו שהיה בזמן חכמי הש"ס שהיה גודל חכמתם של רב פפא ורב הונא פלאי עד שרק יחידי הדור זכו לזה, ולפי שבין עתה ובין לעתיד לבוא אינו נוהג הלכה זו אתי שפיר למה לא הביאו הרמב"ם כלל.

וממשיכים לספר, כי אז באותו שיחה אמר מרן ז"ל לרבינו משולם, כי בדרך זה יש ליישב קשיא אחרת כזה על הרמב"ם וכדלהלן, ואכן כתב מרן ז"ל ביאור זה בחידושו למס' בבא בתרא, דהנה שם בדף כ"ד ע"ב תנן, מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה [ופרש"י, בגמרא מפרש משום נויי העיר לפי שנוי לעיר כשיש מרחב פנוי לפניו]. אבא שאול אומר כל אילן סרק מרחיקין מן העיר חמשים אמה [ופרש"י, כי אילן סרק גנאי הוא לעיר]. וכתב שם מרן ז"ל וז"ל: כפי המשנה פסק רמב"ם כאבא שאול. ותמה בתו"ט, מאי טעמא לא מייתי ליה הרמב"ם בחיבורו, ולכאורה לפמ"ש בנימוקי יוסף דכל הני הלכתא למשיחא נינהו, דבוה"ז ליכא שום נפקותא בנוי

קהלתכם או מזולת רק שיקרא בשם רב, מורה דרכי ה' לעם ה' (קט"ז).

(שו"ת חו"מ סוף סי' קצ"ז ד"ה ובהר"י)

ונבתשובה אחרת האריך בזה וכתב, וז"ל: הנה נא הואלתי

לדבר, ואומר מה שנוגע לכלל בני קהילתו הקדושה אוהבי ה' אשר הוכיחם, ישמע א-ל ויענם ולא יוסף עוד לדאבה בני אהובה, אך את זאת אומר, ואל יהיה דברי אלו למשא עומס ח"ו, הלא דבר הוא מה שאמרו חז"ל

עצמו רב ומנהיג, ובשנת תקצ"ט כתב לק"ק צעהלים, אשר הגם שבעת ההיא היה עליהם "דייני ישראל ובראשם הרב המופלג כבוד מו"ה נתן נ"י", מ"מ הוכיח אותם מרן ז"ל וכתב וז"ל: נא אל תשליכו דברי אחרי גיו ח"ו, איכה היתה כאלמנה קריה נאמנה, בלי רב יושב על כסא ה', התקבצו והאספו אל עמק הברכה לחדש המלאכה מלאכת ה' לקבל עליכם רב תופס ישיבה צדיק ונשגב המקים דברי התורה וגודר פרץ, יהי' מחכמי

ארץ ישראל ע"ש, א"כ אתי שפיר, דנהי דרמב"ם בחיבורו מייתי נמי הילכתא למשיחא, ומהי"ט מייתי דינא דשמעתין דמרחיקין אילן מן העיר כ"ה אמה, מ"מ הא דאילני סרק אינינו במציאות לעתיד לבוא כדאיתא בספרא, ומייתי ליה רש"י ריש פרשת בחוקותי ועץ השדה יתן פריו דאילני סרק יטענו פירות לעתיד לבוא, וא"כ שוב אין צורך לדינו של אבא שאול, ומשו"ה לא מייתי לי' רמב"ם, עכ"ל.

סיפור זה בקצרה מובא בספר זכרון למשה (בגליון למכתב י"ח), וכן בשו"ת בית ישראל (ח"א סי' מ"ז), ובמילואים לקובץ תשובות ח"ס (דף קכ"ב על הגליון), אבל בספרים הללו איתא בטעות, דכתבו שם שדינו של החתם סופר היה על ברכת שחלק מחכמתו ליראיו, ושהמשיך להקשות מגאון הנ"ל למה לא הביאו הרמב"ם כנ"ל, אבל כל זה אינו נכון, כי ברכת שחלק מחכמתו ליראיו מובא בהדיא ברמב"ם בהל' ברכות פ"י הי"א וכן בשו"ע סי' רכ"ד סעיף ו'. אמנם בספר ויגד יעקב (מועדים סוף ח"ב, במדור רשמי רשותא ח') הביא על נכון סיפור זה, כי הדיון היה על ברכת חכם הרזים, וכנ"ל.

קפ"ז. ובמקו"א (דרשות ש"כ ט"ב) כתב מעין ענין זה [וגם יש לו שייכות לפרשתנן וז"ל: בשבת דף ק"ה ע"ב] איתא על הפסוק (שופטים ב' ז') הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע וגו', ימים האריכו שנים לא האריכו, על שלא הספידו את יהושע. ולכאורה יש לדקדק, היתכן שדורו של יהושע לא הספידו אותו. ועוד היה ראוי לענוש ח"ו כל ישראל, ולמה זקנים דוקא. ונראה לומר, כי בלתי ספק שהיו כל ישראל מספידין אותו כל אחד בפני עצמו כראוי, אך באהרן כתיב (לעיל כ' כ"ט) ויבכו אותו כל בית ישראל, שנתקבצו כל ישראל למקום אחד ועשו הספד בקיבוץ, וזהו מחמת שבשעת מיתת אהרן היה משה קיים ומנהיג את ישראל, והיה לו כח לקבץ אותם לספדו ברבים, וכשמת משה, ובחייו היה מתפלל יפקוד ה' וגו' איש אשר יצא לפניהם (במדבר כ"ז י"ז), ומינה את יהושע למנהיג עליהם, לכן כשמת משה היה יהושע מקבץ אותם למקום אחד והספידו את משה רבינו כראוי כמ"ש (דברים ל"ד ה') ויבכו בני ישראל את משה. אבל יהושע שלא היה יכול לדבר פה אל פה עם הקב"ה שיפקוד עליהם מנהיג אחר בחייו, וזקנים שבוררו לא בחרו מעצמם איש אחר למנהיג תחתיו, ואפשר שכל אחד היה מתירא שאם יבחר מנהיג עליהם יתמעט גדולתו, ועי"ז לא היה להם מנהיג עד דורו של שאול ושמואל, ועל כן לא היה איש שיצוה לקבץ כל ישראל למקום אחד להספיד את יהושע, ולכן לא כתיב ביהושע ויבכו אותו כל בית ישראל, או עכ"פ ויבכו אותו בית ישראל, וזה לא היה תלוי אך בזקנים, ולכן נענשו על זה רק הזקנים, עכ"ל.

לא עשו עסקנויות, לא עשו פעילויות ולא שום דבר, רק ישבו ולמדו, ולמדו... באופן שלא יתואר - עשר פעמים, וחמישים פעמים את הגמרא, מאה פעמים, ומאתיים פעמים את הגמרא...

רק כך נבנית אישיותו של הלומד!

הם ישבו ולמדו, ולא הלכו מאחד לאחד לדבר בלימוד, וכמו שמרן הרב שך היה אומר 'רעדן אין לערנען הייסט נישט גילערנט' - לדבר בלימוד זה לא נקרא ללמוד... אם הוא הולך פה הולך שם, שומע פה קושיא וכו' וכו' יש לו סיפוק, אח"כ הולך למקום אחר וכו'. בסיכומו של דבר הוא שמע כמה קושיות. זה הכל דברים נחמדים - ציצים ופרחים לתורה - אבל מזה לא נבנית אישיותו של הלומד.

האישיות של הלומד נבנית מכך שהוא לומד עוד 'פרק' משניות, עוד 'סדר' משניות, עוד מסכתא, ועוד מסכתא, עוד 'רמב"ם' עוד 'שולחן ערוך', עוד פוסק. כך האדם מתקדם. וכמו שמרן הרב אברמסקי היה אומר, 'מקושיא לא יודעים מסכת יבמות'...

- פעם בסוף זמן חורף שלמדו מסכת יבמות בישיבה, הוא אמר 'זאלט איר וויסן, מכמה קושיות שיודעים ב'יבמות' לא נקרא שיודעים 'יבמות'. 'וכעת', כך הוא אמר, 'יש עוד חודש עד סוף הזמן, בואו נתיישב כולנו ונתחיל לחזור כל מסכתא יבמות מתחילה ועד סוף כמה פעמים'.

"מרא דהאי מסכתא"

זכורני שהרב שך אמר פעם לבחור אחד, 'תתאר לעצמך, איך תרגיש נעים, דרך חירות, כשתשב בליל הסדר ואתה יודע שאת כל המסכתא של הזמן למדת כמה פעמים, ואתה 'מרא דהאי מסכתא' - אם למדו החורף 'גיטין', אז אתה 'מרא דגיטין'. ואם למדו 'יבמות' - אתה 'מרא דיבמות'... ועם הרגשה זו אתה בן חורין, ואתה אוכל את הכזית מצה - כמו בן חורין, 'דרך חירות'...

אבל, איזה טעם יש לכזית מצה, ולי'דרך חירות', אם למדת רק כמה דפים פה וכמה דפים שם, ועד כדי כך, שבקושי אתה יודע את שמות הפרקים ואת סדר הפרקים, אשיינער 'בן חורין'...

ולכן, כל התשווקה צריכה להיות, ללמוד וללמוד ולחזור ללא הרף ולדעת את המסכתא.

"אני אשאל אותך בחזרה"...

לאחר נישואיו, ישב ר' משה לנדינסקי, מהגאונים הגדולים בדורו, בעזרת נשים בביאליסטוק יחד עם הגאון ר' מאיר שמחה, והיו בוחנים אחד את השני בבקיאות. ויש בדברים אלו כדי לעורר אותנו לשקידת התורה ולשאיפות בידיעתה.

שאל האחד, 'כמה פעמים בש"ס כתוב 'תפסיה בדיקניה'?

התחיל הנשאל למנות: 'אחד', 'שתים'... "שבע" פעמים.

אומר השואל: 'זה השבע פעמים שידועים, אני מתכוין לפעם השמינית שלא יודעים, יש שמונה'.

משיב לעומתו הנשאל: 'אני אשאל אותך בחזרה'.

- והאמת היא, שכאשר שומעים סיפור כזה, צריכים להפסיק את הדרשה ולהתיישב ללמוד, בלי הפסק.

- כמו שהבחור ההוא בוולאז'ין, ברח לעיר אחת, ישב **שבע שנים** ולמד, ונהיה גדול הדור. ... אני אשאל אותך שאלה אחרת.

בגמרא בנדה (דף כ' עמוד ב') כתוב שהיתה מלכה גויה, איפרא הורמיז, שרצתה לבדוק את חכמת היהודים, אם נכון מה שאומרים שהם חכמים, ולכן שלחה לרבא ששים סוגים של דם שהוא יפסוק לה על זה, ויאמר איזה דם זה. וכתוב בגמרא, שבאותו זמן שבאה השאלה לפני רבא 'הוה יתיב רב עובדיה קמיה'. ורבא אמר על כל דם ודם מה הוא, ורק על הדם האחרון לא ידע מה לומר. הוא אמר לשליח, תחזור ותמסור את התשובה למלכה, כל מה ששמעת ממני. וחוף מזה, אמר לו, תראה, כששולחים שליח למלכה, דרך ארץ הוא לשלוח לה איזו מתנה, והוא נתן לו עבודה מתנה. מה המתנה?

אומרת הגמרא שהמתנה היתה 'מסרק'... 'סריקותא דמקטלא כלמי' [מסרק שהורג כינים].

השליח מגיע אליה, ואומר לה תשובה על חמישים ותשע מיני הדמים, ונותן לה את המסרק.

והיא הבינה שבמסרק הזה שרבא שלח לה, הוא רוצה לרמוז לה בצורה עדינה שהדם האחרון, מספר ששים, הוא דם של כינים. הוא לא רוצה להודיע לה, 'תדעי, הדם הזה הוא דם כינים', אין זה מכובד עבורה, ולכן הוא שולח לה מסרק כדי לרמוז לה את הדבר. ואז היא אמרה: 'יהודאי בתווי דלבא יתביתו ופרש"י': 'כלומר כל חכמה מצויה בכם'.

ושאל אותו: 'בשביל מה מספרים, שכאשר באה השאלה לפני רבא, 'הוה יתיב רב עובדיה קמיה', וכי רק רב עובדיה ישב לפני רבא?

הרי התוס' [בע"ז ס"ג ב' ד"ה ויתב] אומרים, שבכל מקום בש"ס שאומרים 'ויתב פלוני גביהו', זה לא סתם, אלא מפני שהפלוני הזה אמר משהו, או שהקשה משהו*. ואם כן, למה כאן אצל רבא כתוב 'ויתב רב עובדיה קמיה'. אם בהמשך הגמרא היה כתוב שאחרי שרבא

* כתב התוס' וז"ל: ויתב רב חייא בר אמי גביהו. ר"ת היה מדקדק שבכל מקום שהוא אומר ויתב רב פלוני גביהו מזכירו כן לפי שהוא הורה להם דבר חידוש וכאן לא דבר רב חייא בר אמי קמיהו אלא רב נחמן שהשיב להם, ואומר כי זה המעשה היה עם אותו דכתובות (דף י') אמר להו רב חייא בר אמי תנינא אשתו ארוסה וכו' ועל אותו הדבר הוזכר והתלמוד קבע הדברים על סדר המסכתות, עכ"ל.

אמר את דבריו רב עובדיה שאל, העיר, או תירץ וכד' אז צריך לספר שרב עובדיה ישב שם, אבל עכשיו שלא אמר כלום, בשביל מה הגמרא מספרת ש'הוה יתיב רב עובדיה קמיה'?

- האמת היא שהרשב"א מדבר מזה. ע"י בחידושי הרשב"א בנדה דף כ' ע"ב.

אינני יודע מי השיב את התשובה, אם הנשאל השיב, או שהשואל בעצמו השיב את התשובה, על כל פנים, התשובה מבעיתה כל לב, ממש מרעידה את מורשי הלב...

וזו היא, כי הרי יש פה שאלה, מאיפה יש לרבא מסרק, וכי רבא מחזיק מסרקות? וכי שם ב"חדר השיעורים" של רבא, 'קודש הקדשים', יש לו מסרק לשלוח למלכה, מנין לו מסרק? ועל כך באה התשובה. 'הוה יתיב רב עובדיה קמיה'... - על ידי זה שרב עובדיה ישב לפניו, היה לו מסרק...

ועכשיו כבר יודעים, כי מי לא למד בבא בתרא? ומי לא למד פרק 'לא יחפור'?

ושם (בדף כ"ב ע"א) כתוב, ש'צורבא מרבנן' מחזיקים לו את השוק. אם צורבא מרבנן מביא סחורה, מחזיקים לו את השוק כדי שיוכל למכור מהר את הסחורה ולהתפרנס, ואחרי שיהיה לו לפרנסת היום הוא מיד הולך לשיבה, וכל היום הוא לומד, לכן מחזיקים לו את השוק. ובאיזה סחורה מדובר? אומרת הגמרא, שזהו ברוכלין המחזירין בעיירות, ההולכים למכור תכשיטין לבנות ישראל, שזו אחת מעשר תקנות שתיקן עזרא, 'שיהו רוכלין מחזירין בעיירות כדי שיהו תכשיטין מצויין לבנות ישראל'. ממילא, אם מאפשרים לו שהוא ימכור ראשון, אזי מיד כשיגמור הוא ילך ללמוד.

ואומרת הגמרא, ש'רבא שרא להו לר' יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא'. רבא התיר לתלמידיו, ר' יאשיה ורב עובדיה, שהם יכולים מיד בבוקר לקבוע דוכן עם הסחורה שלהם [מאי טעמא כיון דרבנן נינהו אתו ליטרדו מגירסייהו' וכדי שלא יוטרדו מגירסתם התיר להם למכור את סחורתם לצורך פרנסתם, ולא יוטרדו מגירסתם, ויהיו פנויים לעסק התורה], ואיזה סחורה הם מכרו? הסחורה הזו שהם מוכרים מתקנת עזרא, שהתקין שיהו רוכלים מחזירין בעיירות כדי שיהו תכשיטים מצויין לבנות ישראל. אז הוא הרשה להם, הם יכולים למכור, לגמור ולבוא...

וכעת אנו מבינים מה כתוב כאן בגמרא.

כתוב כאן בבבא בתרא, שרב עובדיה, תלמידו של רבא, היתה לו מזוודה עם הסחורה שלו, תכשיטים של נשים. בבוקר מוקדם הוא הולך לשוק, מוכר זמן מה, ומזה יש לו פרנסה מה שהוא צריך, ואח"כ הוא הולך לשיבה, ויושב ולומד אצל רבא, ומה קורה עם המזוודה של הסחורה שלו, איפה הוא משאיר אותה? אלא הוא בא עם המזוודה לשיבה ומניח אותה באיזה מקום, וממילא כאשר רבא רוצה לשלוח מתנה למלכה - איפרא הורמיז, הוא פונה לרב עובדיה ש'הוה יתיב קמיה', שמתעסק במכירת תכשיטי נשים ושואל האם נשאר לו משהו מהסחורה שלו, ורב עובדיה נתן לו מסרק כדי לשלוח למלכה. ממילא צריכים את

כל היד פרק שני נדה

כ:

עין משפט
גר מצוה

קב א טו"ש"ע י"ד ס"י
נמצא עסקן כל הנה"כ:
קב ב מ"י פ"ה ע"ג
אסורין בלא ה"י יסמך
עשן קול טו"ש"ע י"ד ס"ט
קפח עסקן ב:
קד ג טו"ש"ע ס"ט ו"א
ש"ס ע"ג אומנות:
קד ד מ"י ע"ס ה"י:

תוספי הרא"ש

היה רבה רביע
טיבטא ואל ידע
ברמא. רבה גרס אבל
רבה היה בקי בדמוכה
לקמן גבי היפרא אורמי
ולא כמו שפ"ש
הדאיתחיש ליה ניכא
דלא משמע הכי דוקא
ברם כניס הוא
דאיתחיש ליה ניכא
ועוד דרבה לא חזי
רמא בשני דרבי ירמא:
אדריה אמר האי דם
חימר הוה. פ"י ויטא
ברמינן חבניה לוישא
תפיסיה צירכה לישב ד
נקים שבא מחמת חימר
אדריה דם ולהאיות
הכחמה הוא דמר הכי:
טיפתא קמייתה לא
מייתי קמייהו דרבנן.
שאר התככים שהיו
דורין לא היו מחמירין
כל כך (לומר) או שפא
היו בקיאין יותר ורואין
היו בזה שמביאין
לפניהם או זה מראות
דם ראהה אף בטיפה
קמייהו: ילתא אייתה
דמא קמיה דרבה בר
בר חנה. מה שלא
הרתאה ברם נחמו בעלה
שמה לא היה בקי ליה
דאמר בר נחמן לעיל
דרם הקזה קבלה היתה
כירו. אי נמי היתה ראה
שלא חימר על עצמו
להיות לבו נוקפו ופרש
ולא יסמך על חכמהו.
אי ימי שלא תתנה בפניו
א ואין לומר לא חזי
מעשה שלא היה בר
נחמן בעיר דמקאמה
כל יומא היה מטרה לו
כתיב משמע שהיתה
רגילה להאיות לו. ואין
לומר דאין אדם רביע
דמי אשתו דהא תנן במ"י
נגעים כל הנגעים אדם
דואה חזי כמניע אדם
גנאי אומר אף לא
גנאי קרובין. כל הנדרים
אדם מתיר חזי מנדרי
עצמו ר' יהודה אומר אף
לא נדרי אשתו ואלו כל
הדמים אדם רואה חזי
מפני אשתו לא קמי:
אגמריה סמך. והשתא
הדר היה משטייטא קמא
דמיקרא טמיו עמי לה
כיון דאגמריה סמך
מני שפיר לטהר מה
שאר האשמוניות דהא
דאמרי אין חבירו רשאי
לטהר היני טעמא דוקא
סמכא אבל אין לפרש
דאגמריה סמך ולפ"כ
האמן לדבריה ולעולם
צריכין לשטויי קמא
דאיכ קשה מהדיא
דאמרין פרק אלו
טריותה ההיא מילתא
אדרישכח סמיפוטא
רבא וברבא מן הנהא
איה רבי יצחק טריי בר
בבא בר מנימי ככשר
ותימה ילתא היכי עבדי
הכי דהא אמרין ליה
רביי הנשאל ליה
ותימה ויל ישתל לחכם
והיה ויל לקפדיא
הדמם לאו אשתא קא
אלא חכם. כלומר שלא
יתיר חכם מה שאסר
חבירו אבל השואל יכול
לישאל מה שירצה
ובלכ שאמר פלוני
טימא לי יאם דיא לשני
שטנה הראשון ישא ריתן
עמי עד שחזירו ובהכי
גמיר נמי הא דפרין לעיל
והיכי עבדי הכי והתניא
אלא דאי לא היתה שואל לו אם
לא שותיה אמתה לו שכבר טימא לה רבה בר רב הונא
השק שלמה על תוספי הרא"ש ב

והיא רבא דידע. רבה גרס לרבה היה צקי כלמוכח בטמון גבי
לרפאל הורמיו ורש"י פירש בטמון דליתחיש ליה ניכא ואין
נראה דדוקא בטוף הוא דליתחיש ליה ניכא כדמוכח בטמון:
טיפתא קמייתה. ושאר חכמים שהיו רואין לא היו מחמירין כ"כ
או שהיו בקיאין ביותר:
כל יומא הוה מטרה ל' כה"ג.
משמע שלא היתה רגילה להראות
לרם נחמן בעלה ושמה לא היה צקי
והא דלמר ר"ג לעיל (דף ע"ג) דם
הקזה קבלה היתה צדו אי נמי היתה
מושטת שמה היה מחמיר על עלמו
להיות לבו נוקפו ופרש ולא יסמך
על חכמהו אי נמי שלא תתנה בפניו
אלא אין לומר דאסור לרבות דמי
אשתו דהא כנס' נגעייה (פ"ב מ"ה) תנן
כל הנגעים אדם רואה חזי מנגעי
עלמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו
כל הנדרים אדם ממיר חזי מנדרי
עלמו ר' יהושע אומר אף לא נדרי
אשתו ואלו כל הדמים אדם רואה חזי
ממני אשתו לא קמי:

אגמריה סמך. לפי הפסק
משמע דלך האמן
לדבריה אל צענין אחר [פירוש בלא
דצריה] לא היה מתיר אע"ג דלאגמריה
סמך וקשה דפ"י אלו טרפות (חולין מט.)
אלמו גבי הניא טעמא דליתחיש
בטיפוטא דכדבא הוה מר צביה דרז
אדרי טריף ורז אחא צר מנימי מכשיר
לך נראה לפרש דהשתא הדר ציה
משייטא קמא והיכא דלאגמריה סמך
רשאי למיר אע"ג דתכס כרז אסר
יש מקשה על ליתא היכי עבדי הכי הא
אמרין צ"ק דמס' ע"ז (דף י.) הגשאל
לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל
דקפדיא לא הוה אשואל אלל לחכם אלל
השואל ישאל כל מה שילצה למחן כך
ידקדקו צדק ופטמים שהראשון טועה
וילא הדבר לאורה: [ועי' סוף ע"ז ג. ד"ה
הגשאל וטו"י חולין מט. ד"ה ע"ז]:

הדרן ע"ך כל היד
הוה חזינא דמא כיון דאמרה לי אמיה דיצחק ברי האי טיפתא קמייתה
לא מייחנין לה קמייהו דרבנן משום דחזינא לא חזינא בין במאיה
למטהרה ודאי חזינא ילתא איתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי
לה הדר איתא לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה והיכי עביד
הכי? והתניא "חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר אין חבירו רשאי
להתיר מעיקרא טמיוי הוה מטמי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא הוה
מדכי לי כי האי גונא והאידנא הוה דחש בעיניה דכי לה ומו מהימני
אין והתניא "נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי" איבעיא להו כזה
שיהר איש? פלוני חכם מהו תא שמע נאמנת אשה לומר כזה ראיתי
ואבדתי שאני התם דליתיה לקמה תא שמע דילתא איתא דמא לקמיה
דרבה בר בר חנה וטמי לה (ב) לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה
ודכי לה? והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר
וכו' ואמרין טמיוי הוה מממוי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה
כי האי גונא והאידנא הוה דחש בעיניה הדר דכי לה אלמא מהימנא
לה רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך רבי ראה דם בלילה ושימא ראה
ביום ושיהר המתין שעשה אחת חזר ושימא אמר אוי לי שימא טעיתי שמא
טעיתי ודאי טעה דתניא לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי שמא אלא
אמר? (ג) אין לו לדין אלא מה שענינו רואות מעיקרא אחזקה בממא כיון דחזא
לצפרא דאשתני אמר (ל"ה) ודאי מהו הוה ובלילה הוא דלא אתחזי שפיר
כיון דחזא והדר אשתני אמר האי טמא הוה ופפכה הוא דקא מפכה ואויל
רבי בדיק לאור הדר רבי ישמעאל ברבי יוסף? בדיק ביום המעונן ביני עמודי
אמר רב אמי בר שמואל "דכולן אין בודקין אותן אלא בין חמה לצל רב
נחמן אמר רבה בר אבוח בחמה ובצל יוד: וכמווג שני חלקים בו: תנא

אחזה כשהוא כל ולא ארמי ליה נטמא: בין העמודים היכא דגרסי ווע"ג ליתא כהורא כולי האי: ובצ"ל יוד. נותן ידו כנגד חמה על הים ומיכל:

השרוני

דרבי חנינא הוא דחכים. ומני צדיק כה"ג: (ב) דברא דארעא דישרא"ל.
צקי צמראות דם מכל ממני ארץ ישראל כדמפרש לקמן: פומביהמ
אחריה דרז יהודה בשליח פ"ק דסנהדרין (דף י.) קצי דפומביהמ
רז יהודה ורז עינא: ו"א חזא. משום כצדו לרז יהודה: אדריה.
הריח צו: חימוד. שנתאויח לעבלה
ורלמה הדם מחמת מלוא: איפרא
הורמיז. נכריתיה"ה וכן שמה ואפע"כ
היתה משמרת עלמה מנדוט וקרוכה
להתגיר וף קרצות היתה שולת"
ולשון יוני איפרא מן כמו אפריון
נמטייה לרזי שמעון (ב"מ דף קט"ג):
הורמיז. כמו (ב"ב דף ע"ג) הורמיז בר
ליליתא כלומר"י יופי שדים היה לה:
אדריה בו. ווע"ג דלמר לעיל רבא
לא ידע צמא ניכא איתחיש ליה:
ש"פ"ה. "ה. משום דזיון: פרוקתא.
מסקר נאה: בקפ"א בלמי. שהורגין
עליה כמי וסברה ודאי הדין ומשום
הכי שלח לי האי: בלמי. כמיס
כדמתרגמין כמיס למלח: (ג) בתווי
איבא. צמרי הלכ אהם יושבים מתמדי"ה

מתרגמי' ממויחל לומר כל חכמה
מליה נכס: "א חזינא. דלילתא אשמי
ואע"ג דמראה דם טהור יש לה דללח
אי איתא טיפתא קמייתה הוה מיחזי
טמא: בין בפאה למטהרה. כשלתי
בין טוהר של ארץ של נקבה ורלמה
ציוס ארבעים וחמד או ציוס שמויט
ואחד: חזינא. להכח דמא אי דם
טמא מטמינא ויל לאו מתמשה דמיס
הוה מטריעה דהוה אדאי טיפתא
קמייתה מייתא ללח ומומא דלח השתא
מזיל ואחזי דם טוהר של מ' ולכז"י
לנקשה מעין פמוח ואפי' פסקה יוס
או יומיס הויל ומחוקת היא צדמיס
לא זמנא ומייחא טיפתא קמייתה: (ד)
מעיקרא טמיוי טמי "ה. רב יצחק
משום כצדו לרזי צר בר חנה: בזה
דאיחי. מצייל דם אמר או שלח או של
מכרחה ואומנת כזה ראיתי ואבדתי
אם דם זה טהור לא מספקין ליה
צטומאה משום דם הצדק דמהימנא
למימר כזה ראיתי: בזה שיהר צי
פלוגי בו. מהו שחמסון עליה מצרחה
דלמחיה דמה לזו ואמרה לה כדס או של
שלך הרכאה גס אמר לפלוני חכם וטימא:
נאמנת אשה בו. אלמא קיס לה
צמראה דמיס: ד"יתיה קמן. אלל
הכא דליתיה קמן נמי קמן: אגמריה
סמך. דפשיטא ליה דטהור וסאי דהוה
טמא מעיקרא משום כצדו לרזי
צר בר חנה אלל אי הוה מספקא ליה
לא הוה סמך עליה: ראה ביום. לאומו
דס עלמו: חזר ושימא. קס"ד ללל
חזר ורלמה אלל מלילי חזר צו וטימא
דסגר שמה אמש טמא הוה ועכשו
שינש נשמה מלרלמו ממה שהיה לו
אמש ואלו היה לת כמתחלמו הוה
נראה טמא לפיכך חזר צו ממה
שטימא: שבא שטיי. צמה שחומה
וטימאמי הויל ומלרלמו עכשו: טהור:
מעיקרא אחזקה בטומאה. כלומר
אמש לא מסק טמא אלל שפיר חזייה
ואחזקה בטומאה למרמי לקמן רבי דק
לאור הני: דאישתני. הלני: דהדר
אישתני. (ה) עוד יומר: מפכה. מראה
לדמוימו עוצרת הילך הדר למילמיה
קמייתה וטימא וסא דלמרין אין לו
לדין אלל מה שעניו רואות היכא ללל

היה רבה רביע
טיבטא ואל ידע
ברמא. רבה גרס אבל
רבה היה בקי בדמוכה
לקמן גבי היפרא אורמי
ולא כמו שפ"ש
הדאיתחיש ליה ניכא
דלא משמע הכי דוקא
ברם כניס הוא
דאיתחיש ליה ניכא
ועוד דרבה לא חזי
רמא בשני דרבי ירמא:
אדריה אמר האי דם
חימר הוה. פ"י ויטא
ברמינן חבניה לוישא
תפיסיה צירכה לישב ד
נקים שבא מחמת חימר
אדריה דם ולהאיות
הכחמה הוא דמר הכי:
טיפתא קמייתה לא
מייתי קמייהו דרבנן.
שאר התככים שהיו
דורין לא היו מחמירין
כל כך (לומר) או שפא
היו בקיאין יותר ורואין
היו בזה שמביאין
לפניהם או זה מראות
דם ראהה אף בטיפה
קמייהו: ילתא אייתה
דמא קמיה דרבה בר
בר חנה. מה שלא
הרתאה ברם נחמו בעלה
שמה לא היה בקי ליה
דאמר בר נחמן לעיל
דרם הקזה קבלה היתה
כירו. אי נמי היתה ראה
שלא חימר על עצמו
להיות לבו נוקפו ופרש
ולא יסמך על חכמהו.
אי ימי שלא תתנה בפניו
א ואין לומר לא חזי
מעשה שלא היה בר
נחמן בעיר דמקאמה
כל יומא היה מטרה לו
כתיב משמע שהיתה
רגילה להאיות לו. ואין
לומר דאין אדם רביע
דמי אשתו דהא תנן במ"י
נגעים כל הנגעים אדם
דואה חזי כמניע אדם
גנאי אומר אף לא
גנאי קרובין. כל הנדרים
אדם מתיר חזי מנדרי
עצמו ר' יהודה אומר אף
לא נדרי אשתו ואלו כל
הדמים אדם רואה חזי
מפני אשתו לא קמי:
אגמריה סמך. והשתא
הדר היה משטייטא קמא
דמיקרא טמיו עמי לה
כיון דאגמריה סמך
מני שפיר לטהר מה
שאר האשמוניות דהא
דאמרי אין חבירו רשאי
לטהר היני טעמא דוקא
סמכא אבל אין לפרש
דאגמריה סמך ולפ"כ
האמן לדבריה ולעולם
צריכין לשטויי קמא
דאיכ קשה מהדיא
דאמרין פרק אלו
טריותה ההיא מילתא
אדרישכח סמיפוטא
רבא וברבא מן הנהא
איה רבי יצחק טריי בר
בבא בר מנימי ככשר
ותימה ילתא היכי עבדי
הכי דהא אמרין ליה
רביי הנשאל ליה
ותימה ויל ישתל לחכם
והיה ויל לקפדיא
הדמם לאו אשתא קא
אלא חכם. כלומר שלא
יתיר חכם מה שאסר
חבירו אבל השואל יכול
לישאל מה שירצה
ובלכ שאמר פלוני
טימא לי יאם דיא לשני
שטנה הראשון ישא ריתן
עמי עד שחזירו ובהכי
גמיר נמי הא דפרין לעיל
והיכי עבדי הכי והתניא
אלא דאי לא היתה שואל לו אם
לא שותיה אמתה לו שכבר טימא לה רבה בר רב הונא
השק שלמה על תוספי הרא"ש ב

אחזה כשהוא כל ולא ארמי ליה נטמא: בין העמודים היכא דגרסי ווע"ג ליתא כהורא כולי האי: ובצ"ל יוד. נותן ידו כנגד חמה על הים ומיכל:

השרוני

היא ביותר יופי שדים יש לה: (כתי' שובני'): [ג] יש להוסיף דבור זה: ילתא. דבייתהו ררב נתמן: (כתי'
שובני'): [ד] יש להוסיף ה"בין (הנהגה כתי' על גלתי' דיש'): [ה] מוסף החיבות "הדר איתא" כמו לעיל. ובכתי'
הגמרא ליתא לא לעיל ולא כאן:

מסורת הש"ס
עב הוספות

(ב) [ומה לו גנין ע"א].
(ג) [ועי' סוף גנין י"א].
ד"ה הורמיז ופי' מולוקס
(א) [פ"ש דהכא]. (ג) [ג"כ
(ד) חולין מט. ע"ז ג].
ע"ש צדוק סג"ה (ה) צ"ב
קלא. סנהדרין ג'
(ו) [בבא דף קט"ג].
(ז) [בבא דף קט"ג].
(ח) [בבא דף קט"ג].
(ט) [בבא דף קט"ג].

הנהגות הב"ח

(א) גבי מ"ש דלחא וכו'
וטמי לה הדר איתא
(ב) לקמיה דר' יצחק:
(ג) "יש"י ד"ה נתמן:
ר"ב ע"י ע"ז דף כה ע"ב
פי' חוספות בלתימאה
צ"ת ע"ש:

תורה אור השלם

א (ב) אור ה' לרא"י
אפרוהו ל' הורמיז:
(והלל ה' ד')

ליקובי רש"י

רבי איעור. רבי אלמור
קן פדת אמרל היה הוה
הנקרא מלח דלרעה דלך
ישאל מתמכד לה עבל
הואלות היה הוה שמש
רבי יומן אמרי מוח שמש
לקין (מתיבה כה). שבור
מלך פדת היה
סכסום. [ג].
כסומא.
מכרחה. [ג].
סמךין לרזי חלויסה
מקילה בעלמא (ב"ב י"ב)
יתא. אשת בר נתמן
[גנין סוף]. אין לו לדין
אלל מה שענינו
רואות. וסא הדין ללל
השלי טמא לחזן לו אלל
מה שלח רואות ועכשן
קמא דסנהדרין (ב"ב
נפקא לן עוממס כ"ג)
המשפט (ד"ה"י י"ג, ו)
עמס צדק
משפט אין לו לדין אלל
מה שעניו רואות (ושכ"י)
ב"ב קלא. ועי' בסנהדרין
ג'. ביני צמרי. שמת
המדרש וכן עליהם
מלמעלה (מכרית ה').

הנהגות וצינונים

(א) יש להוסיף ר"א
(הנהגה כתי' על גלתי'
דפוס שובנינו. ויחיה
בכתיבי ד' הגמרא):
(ב) [לפ"ש רש"י ד"ה
אדריה וכו' מוסר]
דרישתי היה רבא ע"י
תוס' ד"ה הדר רבא
(ג) [גלתי']. [ג]. "הוא"
ליחא בראשונים ובכתי'
[ד] צ"ב דהא כצ"ל. ועי' ב'
[גלתי']. [כ"ה] דפוס
שובנינו: (ה) [בכ"י]
ע"ד סיק ב' איתא ק"ב
דריבכל התרגומים
פלוגי תרגום כניס
קלמחא וכו' המתורגמ
דברי רש"י ד"ה כתי'
וכו' וכן רש"י בברכות ג'
ד"ה ומסדרוטי וכו'
צ"ל [גלתי']. [א] כתי'
מריש: [ז] ועי' ב'
וכתי' "מה טיהר י'
פלוגי חכמ' (ט) "כתי'
ואמרין:
(ט) "אמר" ומחק בהגהות
ד"ש כתי'. וכן ליתא
דכתיבי ד"ה תמא:
(י) עי' ב"ב [גלתי'].
(יא) [גלתי' יוס' גלתי':
(יב) יש להוסיף דבור זה:
ענות. ולא היה דרבי
אדרי הורא' הורוית
אלל גב"ל ברוך (כתי'
שובני'): [ג] כתי' ופ'
היה ביותר יופי שדים יש לה: (כתי' שובני'): [ג] יש להוסיף דבור זה: ילתא. דבייתהו ררב נתמן: (כתי'
שובני'): [ד] יש להוסיף ה"בין (הנהגה כתי' על גלתי' דיש'): [ה] מוסף החיבות "הדר איתא" כמו לעיל. ובכתי'
הגמרא ליתא לא לעיל ולא כאן:

